

STRATA

İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

STRATA: İLİŞKİSEL SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Dört aylık yaygın süreli dergi

(Hakemli akademik dergi)

İmtiyaz Sahibi: Phoenix Yayınevi adına Ünal Sevindik

Kurucu Genel Yayın Yönetmeni: Vefa Saygın Öğütle

Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Akkaya

Sayı Editörü: Semiray Yücebaş, Nalan Mumcu ve Gülçin Özge Tan

Kitap Değerlendirme Editörü: Funda Sönmez Öğütle

stratadergikitapinceleme@gmail.com

Yayın Kurulu: Aksu Akçaoğlu, Polat S. Alpman, Alim Arlı, Özgür Arun, Ozan Aşık, Aslıhan Aykaç Yarnardağ, Özgür Budak, Barış Büyükokutan, Güney Çeğin, Sinan T. Gülhan, Sanem Güvenç-Salgırlı, Barış Mücen, Nazlı Ökten, Gülbin Özdamar Akarçay, Nadir Suğur, Çağdaş Üngör, Semiray Yücebaş

Bilim ve Danışma Kurulu: Feyza Ak Akyol, Erhan Akarçay, Bekir Balkız, Didem Danış, Saniye De-deoğlu, Koray Değirmenci, Ayşe Durakbaşa, Gökçen Ertuğrul, Aylin Görgün Baran, Neşe Gurallar, Mehmet Nuri Gültekin, Barış Gürsoy, Meltem Karadağ, Sevcan Karcı, Alp Yücel Kaya, Onur Kınlı, Hüseyin Köse, Ceren Lordoğlu, Meral Özbek, Ahmet Özcan, İbrahim Şirin, Ümit Tatlıcan, Elif Yeneroğlu, Egemen Yılığır, Mesut Yücebaş

Strata Sekreteryası: Gülşah Kurt, Hilal Sevlü

21. Sayı: Şubat 2026, Ankara.

ISSN: 2667-6079

Yönetim Yeri:

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1. Kızılay/Ankara

Tel: 0 312 419 97 81 pbx • Faks: 0 (312) 419 16 11

Phoenix Yayınevi

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

www.phoenixyayinevi.com

Baskı: Vadi Grafik Ltd. Şti.

İvedik Organize Sanayi 1420. Cd. No: 58

Ostim Yenimahalle/Ankara

Sertifika No: 47479

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514. Cad.No: 23-25 Yenimahalle/ANKARA

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1 Kızılay/Ankara

Yayın Yönetmeni: Murat Gülsaçan, M. Çağlar Karuç

Kapak Tasarım ve Dizgi: İrem Nur Acar

İletişim Adresi:

<https://stratadergi.org>

www.stratadergi.com

stratadergi@gmail.com

*Bu dergide yayımlanan makaleler, yazarlarının sorumluluğundadır.

Editörlerin Takdimi: Aile Yılı Hatırası: Eleştirel Bir Bakış Semiray YÜCEBAŞ, Nalan MUMCU, Gülçin Özge TAN	5
Ailenin Yükü: Neoliberal Patriyarkal Devlet ve Sosyal Politika Damla EROĞLU ALPMAN	11
Cumhuriyetin Vaadi, Muhafazakârlığın Sınırı: Türk Sinemasında Aile, Kadın ve Kamusal Alan Nurcan Pınar EKE	31
Kutsal Annelik Mitinin Sökümü: Türk Sinemasının ‘Rahatsız Edici’ Anneleri Merve SEÇMEN	59
Türk Televizyon Dizilerinde Geniş Aile Temsilleri Ali KARA	87
Yoldaş Türlerden Seçilmiş Aileye: Instagram’da Çok Türü Aile Pratiklerinin Gösterebilimsel Analizi Damla Deniz CENGİZ , Özge YILDIZ	121
Değini: Türkiye’de Sürdürülebilir Toprak Yönetimi, Aile ve Eşitsizlik Özlem ASLAN, Emel MEMİŞ	157
Değini: Televizyon Reklamlarında Aile Temsillerinin Dönüşümü (1972-2025) Leyla BEKTAŞ ATA, Defne KARAOSMANOĞLU, Bahar EMGİN	171
Değini: Tahakkümün Erotikleşmesi: Kurumlar ve İstampalar Arasında Aşk Hilal TAKCI KILINÇ	179
“Aile Yılı”nda Aileyi Tartışmak: Bu Çağda Aile? Kitabı Üzerine Bir İnceleme Havva KAFES	187

Editörlerin Takdimi

Aile Yılı Hatırası: Eleştirel Bir Bakış

Semiray Yücebaş, Nalan Mumcu ve Gülçin Özge Tan

2025 yılı, Türkiye'nin siyasal ikliminde yalnızca takvimsel bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal ve politik mühendisliğin "aile" odağında kristalleştiği bir dönemeç olarak kayıtlara geçti. 13 Ocak 2025'te bizzat Cumhurbaşkanlığı tarafından ilan edilen "Aile Yılı", devletin ideolojik aygıtlarının, ekonomik teşviklerin ve kurumsal yapılanmaların merkezine "ailenin korunması" motivasyonunu yerleştirdi. Ardından ilan edilen "Aile On Yılı" ile önümüzdeki bu on yıl içinde iş hayatından eğitime, kültürden şehir planlamasına, teknolojiden sosyal politikalara kadar aileyi merkeze alan önemli adımlar atılacağı deklare edildi. Ancak sosyal bilimlerin eleştirel gözlüğüyle bakıldığında bu ilanın, sadece demografik bir kaygının ya da kültürel bir muhafazakârlığın dışavurumu olmadığı; aksine toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı küresel ölçekte yükselen aşırı sağ dalganın yerel bir izdüşümü ve sosyo-ekonomik krizlerin yarattığı tahribatı "ev içine" sığdırarak görünmez kılma çabasının sonucu olduğu kolayca fark edilecektir.

Biz bu özel sayı ile "Aile Yılı" ilanının rüzgarıyla şekillenen politik hamlelerin, kurulan enstitülerin ve hayata geçirilen nüfus politikalarının ötesine geçmeyi, bu parlak "aile" vitrininin karanlıkta bıraktığı boşluklara ışık tutmayı hedefleyerek yola çıkmıştık. Zira iktidarın stratejik bir "koruma kalkanı" olarak sunduğu aile kavramı, bugün her zamankinden daha fazla tanımlanmaya, sabitlenmeye ve dışarıda bıraktıklarıyla normatif bir baskı unsuru haline getirilmeye çalışılıyor. Bizler biliyoruz ki her kutsama bir kapatmayı, her sabitleme ise bir dışlamayı beraberinde getirmektedir. Nitekim iktidarın bir kurum olarak korumayı hedeflediği aile ile ailenin toplumsal gerçekliği arasındaki kanlı uçurum gün geçtikçe derinleşmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun 2025 Kadın Cinayetleri ve Şüpheli Kadın Ölümleri Veri Raporuna göre "Aile Yılı"nda en az 294 kadın erkekler tarafından öldürüldü, 297 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulundu. Bu kadınlardan en az 203'ü aile üyeleri tarafından öldürüldü. Aileyi koruma ve güçlendirme arzusundaki iktidar kadınları korumadığı gibi çocukları da korumadı. 2025 yılında en az 25 kız çocuğu (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2026) öldürüldü. En az 94 çocuk işçi çalışırken yaşamını yitirdi. Hayatını yitiren çocuklardan 26'sı 14 yaş ve altındaydı (İSİG Meclisi, 2026). Aile yılı "kampanyası" kapsamında bu yıl doğan her çocuk için 5 bin lira "yardım" yapacağını her yerde, her fırsatta "haykıran" iktidar MESEM'lerde güvencesiz çalıştırılan, işkenceye maruz bırakılan, istismar edilerek öldürülen çocuklar söz konusu olduğunda oldukça sessizdi. "Her doğan

çocuk bir umut” diyen iktidar, öldürülen çocuklar için bir şey demedi. İktidarın korumak ve güçlendirmek istediği ailenin içerisinde işçiler de yer almadı. 2025 yılında, pandemi döneminden sonraki en yüksek işçi ölümü gerçekleşti. 138 kadın işçi ve 1967 erkek işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybetti (İSİG Meclisi, 2026). Kadınları, çocukları, işçileri kendi çıkarlarına uyduğu sürece “aileden” gören iktidar Aile Yılı’nda “aileden görmediklerini” doğrudan hedefine aldı. Mevcut aile politikalarını toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtlığı, Medeni Kanun’a yönelik müdahaleleri, LGBTİ+lara yönelttiği nefret söylemi, farklı yaşam tarzlarına ve özgürlük alanlarına yönelen cezalandırma pratikleri, hayvan hakları ihlalleri üzerinden sürdüren iktidar, Aile Yılı vesilesi ile tüm bu hak ihlallerine “ailenin korunması”, “milli ve manevi değerler” üzerinden meşruiyet zemini sağlamayı amaçladı. Sokak hayvanlarının, kadınların, çocukların, işçilerin ve LGBTİ+ların “aileden sayılmadığı” şiddetin ve nefretin hedefi olduğu, yaşam haklarının dâhi korunmadığı, “aile”nin sevgi, güven ve dayanışma ihtimalinin giderek azaldığı yerini üretim, denetim ve disiplin mekanizmalarına bıraktığı bir yıl yaşadık. Tüm bunlarla birlikte 2025 direnişin de yılıydı. Kadın+ların “Aile yılı değil, direniş yılı!” haykırışı ise bu dayatılan monolitik aile kurgusuna karşı verilen en somut cevap oldu. Sokaklarda, meydanlarda, işyerlerinde, kampüslerde, adliyelerde yan yana direndiler.

Elinizdeki bu “aile yılı hatırası” sayısı da direniş yılına bir katkı arzusuyla oluşturuldu. Aileyi sadece bir “birim”, “toplumsal yapının bir kurumu” olarak değil; kapitalizmin yeniden üretim stratejilerinden ulus-devletin bekasına, muhafazakâr ideolojinin kalesinden sanatın ve edebiyatın temsil alanlarına kadar geniş bir yelpazede ailenin farklı yüzlerini “deşifre etme” çabasının ürünüdür. Dosyamızdaki yazılar, bu anlamda sosyal politikadan, sinemaya, alternatif aile biçimlerinden arazi mülkiyetinin aileyle olan bağına kadar birbirinden farklı can alıcı konuların peşine düşüyor. Çünkü bizler için sosyal bilimlerin görevi, verili olanı kabul etmek değil, “doğal” ve “kutsal” olarak “sunuların” tarihselliğini ve politikliğini açığa çıkarmaktır. Bu özel sayıyla, 2025 Aile Yılı’nın yarattığı illüzyonu dağıtmayı, ailenin hem bir tahakküm hem de bir imkân alanı olarak barındırdığı çelişkileri tartışmaya açmayı amaçlıyoruz. Bu sayının, aileyi iktidarların çizdiği sınırların ötesinde; eşitlikçi, özgürlükçü ve farklı yaşam pratiklerini kapsayan yeni bir tahayyülle düşünmek isteyen tüm okurlar için bir yol haritası olmasını diliyoruz. Resmi tarihin “aile” güzellemelerine karşı, bu çalışma eleştirel bir kayıt, toplumsal hafıza için bir “hatıra” ve hepsinden önemlisi bilimsel bir itirazdır.

Sayının ilk yazısı olan, “Ailenin Yükü: Neoliberal Patriyarkal Devlet ve Sosyal Politika” başlıklı makalesinde, Damla Eroğlu Alpman, AKP dönemi aile politikalarını neoliberal rasyonalite ile patriyarkal devlet biçimlerinin keşişim noktasında analiz ediyor. 2025 yılı başında beş farklı ilde sosyal hizmet uzmanlarıyla gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlara dayanan çalışma, sosyal risklerin aileye devredilme sürecini, kadınların artan bakım yükünü ve mesleki özerkliğin aşınmasını titizlikle inceliyor. Alpman, “ailenin güçlendirilmesi” söyleminin ardın-

daki neoliberal yönetimselliği ve kurumsallaşan ailecilik rejimini deşifre ederek dikkatleri elzem bir tartışmaya çekiyor.

“Cumhuriyet’in Vaadi, Muhafazakârlığın Sınırı: Türk Sinemasında Aile, Kadın ve Kamusal Alan” makalesinde Nurcan Pınar Eke, Türk sinemasında “çalışan kadın” temsilinin evrimini, erken Cumhuriyet ideallerinden günümüzün muhafazakâr toplumsal cinsiyet siyaseti ve neo-liberal sosyal politikalarına uzanan tarihsel ve ideolojik bir perspektifle inceliyor. Erken Cumhuriyet döneminin idealize ettiği kadın imgesinin yansımalarını ve kırılmalarını izleyebildiğimiz *Halıcı Kız* (1953) filmi ile günümüzün cinsiyet, sınıf ve etnisite keşişimde deneyimlenen dışlanma pratiklerini görünür kılan *Toz Bezi* (2015) filmlerini feminist film analizi yöntemiyle *temsil, anlatı* ve *bakış-ses* boyutlarını odağa alarak karşılaştırıyor. Eke makalesinde *Halıcı Kız*’da namus şerhiyle meşrulaştırılan kalkınmacı kadın figüründen, *Toz Bezi*’nde keşişimsel bir ayrımcılıkla pekişen “yok sayılma” konumuna geçişi belgelerken; Türkiye’nin toplumsal cinsiyet odağında sosyo-politik dönüşümünün beyaz perdeye nasıl yansıdığını ortaya koyuyor. Laura Mulvey’den Louis Althusser’e, Sylvia Walby’den Hannah Arendt’e uzanan geniş bir kuramsal çerçeveye sunulan makale, sinemayı yalnızca seyirlik bir üretim alanı değil, toplumsal cinsiyet politikalarının izlenebildiği aktif bir ideolojik arena olarak okumak isteyenler için de özgün bir katkı sunuyor.

Merve Seçmen “Kutsal Annelik Mitinin Yapısökümü: Türk Sinemasının ‘Rahatsız Edici’ Anneleri” makalesinde annelik temsilinin tarihsel olarak nasıl dönüştüğünü, “kutsal annelik” mitinin 2000 sonrası Türk sinemasında anlatsal, duygulanımsal ve estetik stratejilerle nasıl çözüldüğünü 10 farklı film üzerinden ele alıyor. “Rahatsız ediciliği” geleneksel annelik temsilindeki bir sapmadan ziyade ataerkil normların kendisine yönelen bir eleştiri olarak ele aldığı makalesinde anneliğin meşru duygulanım repertuarının dışında kalan duygulara, arzulayan, hata yapan, bağımlı kılan, tahakküm kuran, aşırılıkları olabilen, tükenebilen annelere, “norm dışında kalan” annelik deneyimlerinin sinemadaki temsillerine odaklanıyor.

Ali Kara’nın “Türk Televizyon Dizilerinde Geniş Aile Temsilleri” isimli makalesi, geniş ailenin televizyon dizileri üzerinden toplumsal olarak nasıl kurgulandığını analiz ediyor. Kara, televizyon dizilerini aile bağlamında kültürel anlam, değerler ve toplumsal kalıpların yeniden üretildiği mecralar olarak görüyor. Makale, Türkiye’de aile kurumunun erken Cumhuriyetten günümüze yaşanan tarihsel dönüşümüne kısaca bakarak geniş aile modelinin sosyokültürel arka planını tartışıyor; ardından geniş ailenin farklı biçimlerinin merkezde yer aldığı *Çukur* (2017–2021) ile *İstanbul Gelin* (2017–2019) dizilerini karşılaştırmalı biçimde inceliyor. Kara, her iki dizide de ailenin hâkim biçiminin merkeze konumlanmakta olduğunu teşhis ediyor. Kara’ya göre “Çukur” dizisi mahalle ile aile arasında ahlaki bir süreklilik kuruyor ve erkekliliği bu ahlaki düzeni tesis

eden başat bir dayanak noktası olarak sunuyor. Yazar için “İstanbul Gelin” ise kuşak çatışması, uzlaşma ve duygulara yer açan anlatı yapısına rağmen aile birliğinin sürekliliğini esas alan bir finale hegemonik olanı yeniden üretiyor. Kara, genel olarak dönüşen toplumsal yapıya ve örüntülere rağmen ailenin televizyon dizilerinde bu dönüşüme uyarlanarak toplumsal hayattaki başat önemini korumaya davet edildiğini ve düzen kurucu veya tesis eden rolünün bu anlatılarda yeniden üretildiğini tespit ediyor.

Damla Deniz Cengiz ve Özge Yıldız tarafından kaleme alınan “Yoldaş Türlerden Seçilmiş Aileye”, kedi ve köpeklerle kurulan ev içi birlikteliğin nasıl bir “çok türlü aile” anlatısına dönüştüğünü inceliyor. Çalışma, Instagram’da çeşitli etiketler altından seçilen gönderileri, Barthes’ın anlam katmanları ile Peirce’ün gösterge kategorilerini birlikte kullanarak görseller ve metin bağlamında çözümlüyor. Yazarlar hayvanların “çocuk”/“yoldaş” olarak aile içinde özneleşmesini ve bakım emeği, ritüeller, mekânsal düzen ve duygulanım üzerinden aile fikrinin hayvan sahipliği bağlamında nasıl yeniden üretildiğini tartışıyor. Makale, aileyi dijital ortamda ve gündelik yaşam pratikleriyle işleyen dinamik bir yapı olarak kurgulayarak Instagram’ın çok türlü akrabalığı görünür kılan, sahneleyen ve tekrar yoluyla aileleşme söylemini pekiştiren bir temsil alanı işlevi gördüğünü iddia ediyor.

Dosyamızın bir sonraki bölümünde, aile kurumunu sadece sosyo-politik bir birim olarak değil aynı zamanda mülkiyetin, emeğin ve eşitsizliğin yeniden üretildiği bir ekonomik çekirdek olarak ele alan önemli bir değini yazısına yer veriyoruz. Özlem Aslan ve Emel Memiş, “Türkiye’de Sürdürülebilir Toprak Yönetimi, Aile ve Eşitsizlik” başlıklı yazılarında, “Aile Yılı” söylemlerinde sıklıkla kutsanan aile işletmelerinin ve kırsal yapının içine sızıyorlar. Yazarlar, Türkiye’de tarımsal üretimin ve toprak yönetiminin sürdürülebilirliğinin, ailenin demokratikleşmesinden ve kadınların mülkiyet haklarına erişiminden bağımsız düşünülemediğini çarpıcı verilerle ortaya koyuyorlar. Bu kıymetli değini yazısının bizim için bir başka anlamı daha var. Yazarlarımız bu çalışmayı, Türkiye’de feminist iktisadın öncü ismi, kırsal kadın emeği ve kalkınma denince akla gelen ilk hocalardan biri olan hem akademik birikimiyle hem de duruşuyla hepimize yol gösteren Şemsa Özar’a ithaf ediyorlar. Bizler de bu özel sayı vesilesiyle, kadınların görünmeyen emeğini sosyal bilimlerin ana gündemlerinden biri haline getiren Şemsa Hoca’nın emeğine ve feminist mirasına bir kez daha selam duruyoruz. Onun açtığı yoldan ilerleyen bu tür çalışmaların, “Aile Yılı”nın karanlıkta bıraktığı gerçekleri aydınlatmaya devam edeceğine inanıyoruz.

Leyla Bektaş Ata, Defne Karaosmanoğlu ve Bahar Emgin ise “Televizyon Reklamlarında Aile Temsillerinin Dönüşümü (1972-2025)” başlıklı değinilerinde, ev teknolojileri reklamlarına tarihsel bir bakış açısıyla televizyonun hane içi ilişkileri nasıl normalleştirdiğini inceliyorlar. Buzdolabı, çamaşır/bulaşık makinesi, fırın gibi ürünler etrafında kurulan reklam anlatılarını ele alan yazarlar ev

içi emek paylaşımının, rollerin ve aile içi hiyerarşilerin hangi görsel-anlatsal kalıplarla tekrarlandığını ortaya koyuyorlar. Yazarlar, özellikle 1970 ile 1990'lı yıllar arasında yayınlanan reklamlarda kadınların ev içi teknolojilerinin kullanıcısı olarak konumlandırıldığını, erkeklerin ise onay verici ya da teknik bilgi ileten rolüyle tanımlandıklarını gösteriyorlar. Yazarlara göre 2000'lerle birlikte erkeklerin ev içi işlere girişi kutlanmış (!) olsa da ev işlerinin demokratikleştiğini söylemek güç görünüyor. 2020'ler ise yazarlar için ev içi teknoloji kullanımlarında işi kimin yaptığından çok "teknolojinin işi nasıl çözdüğü"nün öne çıkarıldığı bir dönem. Çünkü haneler küçülüyor ve teknoloji ise bu süreçte bireylerin hayatlarını nasıl kolaylaştırdığıyla tanımlanıyor. Sonuç olarak yazarların kaleme aldığı makale, reklam anlatılarının ve görsellerinin hane içi ilişkileri ve gündelik yaşam deneyimlerini yeniden üretme potansiyelini tüm açıklığıyla ortaya koyuyor.

Hilal Takçı Kılınç "Tahakkümün Erotikleşmesi: Kurumlar ve İstampalar Arasında Aşk" değini yazısında romantik aşkın tarihsel serüvenini Antik Yunan'dan moderniteye, Bourdieu'nün "erotikleşmiş tahakküm" yaklaşımından Illouz'un duygusal emek rejimine kadar geniş bir yelpazede tartışıyor. Ailenin temel kurumu varsayılan evliliği ve onun vazgeçilmez parçası olarak anılan romantik aşkı kişisel bir uyum meselesinin ötesinde; kapitalizmin, sekülerleşmenin ve cinsiyet rejimlerinin keşiştiği politik bir alan olarak gündeme alıyor. Aşkın eşitlikçi doğası ile evliliğin tarihsel eşitsizlik üreten mantığı arasındaki içsel çelişkiyi deşifre eden bu çalışma, aşkın evlilik içindeki krizini "terapi odasından" çıkarıp toplumsal yapının merkezine yerleştiriyor.

Sayının son yazısı, Havva Kafes'e ait olan "Aile Yılı'nda Aileyi Tartışmak: Bu Çağda Aile? Kitabı Üzerine Bir İnceleme" başlıklı kitap incelemesi. Kafes, son zamanlarda aile ile ilgili yapılan önemli çalışmalardan birisi olan ve Yasemin Ahi ve Neşe Şahin Taşğın tarafından derlenen *Bu Çağda Aile?: Güncel Tartışmalardan Bir Kesit* kitabını mercek altına alıyor. 2025 yılının "Aile Yılı" ilan edilmesine yönelik değerlendirmeleri ile başladığı yazısını aileyi verili bir yapı yerine çatışma ve dönüşümün merkezi olarak ele alan *Bu Çağda Aile?* kitabını değerlendirerek sürdürüyor. Kafes kitabın izleğine sadık kalarak hukuksal inşadan yardımcı üreme teknolojilerine, seçilmiş ailelerden sosyal hizmetteki "aile odaklılık" eleştirisine kadar geniş bir yelpazeyi okura sunuyor. Bu anlamda yazı, ailenin kamusal müdahale ile özel alan arasındaki geçirgen yapısına dair kritik bir kitap için önemli bir okuma vaat ediyor.

Kaynakça

İSİG Meclisi (2026). Çocuk İşçiliği İle Mücadele... 2025 Yılında En Az 94 Çocuk İşçi Hayatını Kaybetti. <https://www.isigmeclisi.org/21554-cocuk-isciligi-i-le-mucadeleye-2025-yilinda-en-az-94-cocuk-isci-ha>

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (2026). 2025 Yılı Kadın Cinayetleri ve Şüpheli Kadın Ölümleri Veri Raporu. <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3162/2025-yili-kadin-cinayetleri-ve-supheli-kadin-olumleri-ve-ri-raporu>.

Ailenin Yüğü: Neoliberal Patriyarkal Devlet ve Sosyal Politika

Damla EROĞLU ALPMAN¹

Özet

Bu makale, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) döneminde aile politikalarının, neoliberal rasyonalite ile patriyarkal devlet biçimlerinin kesişiminde nasıl yapıldığını incelemektedir. Çalışma, neoliberal rasyonalite kavramı, toplumsal yeniden üretim krizi analizi, eril restorasyon ve yasa-pratik ikiliği kavramsallaştırması üzerinden kuramsal bir çerçeve kurmaktadır. Ocak-Nisan 2025 arasında İstanbul, Ankara, Antalya, Çanakkale ve Kocaeli’de kamu kurumlarında çalışan 19 sosyal hizmet uzmanı ile gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlara dayanan araştırma, AKP’nin aile politikalarının ideolojik, kurumsal ve pratik boyutlarını birlikte ele almaktadır. Bulgularla birlikte, (i) sosyal politikanın hak temellilikten uzaklaşarak yardım ve sadakat ilişkileri etrafında kurumsallaştığı, (ii) literatürde tartışıldığı üzere sosyal risklerin aileye devredilmesinin, sosyal hizmet uygulamalarında da açık biçimde gözlemlenebilir hale geldiği ve bu durumun kadınların bakım yükünü artırdığı, (iii) parti-devlet bütünleşmesinin mesleki özerkliği aşındırdığı, (iv) “Aile Yılı” ve “Aile On Yılı” gibi performatif girişimlerin koruyucu-önleyici sosyal hizmetlerin yerini alamadığı ortaya konmaktadır. Makale, AKP’nin “ailenin güçlendirilmesi” söyleminin, devletin toplumsal risk yönetiminden çekilerek refah sorumluluğunu aileye devreden neoliberal rasyonalite ile patriyarkal normların yeniden tahkimini birleştiren bir yönetimsellik biçimi ürettiğini savunmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’de aile odaklı sosyal politika anlayışı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine kurumsallaşan ailecilik rejimine dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Aile politikası, neoliberalizm, patriyarka, sosyal hizmet, sosyal politika.

¹ İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Doktora Adayı, damla.erolu@gmail.com, 0009-0004-2899-3662

The Family's Burden: The Neoliberal-Patriarchal State and Social Policy in Turkey

Abstract

This article examines how family policies under the Justice and Development Party (AKP) have been structured at the intersection of neoliberal rationality and patriarchal state forms. It develops a theoretical framework grounded in the concepts of neoliberal rationality, the crisis of social reproduction, masculine restoration, and the law-practice gap. Drawing on in-depth interviews conducted between January and April 2025 with 19 social workers employed in public institutions in Istanbul, Ankara, Antalya, Çanakkale, and Kocaeli, the study addresses the ideological, institutional, and practical dimensions of the AKP's family policies. The findings indicate that: (i) social policy has moved away from a rights-based orientation and has become institutionalised around aid provision and loyalty-based relationships, (ii) the transfer of social risks to the family, widely discussed in the literature, has become clearly observable in social service practices, thereby increasing women's care burden, (iii) party-state integration erodes professional autonomy, and (iv) performative initiatives such as the "Year of the Family" and the "Decade of the Family" fail to substitute for protective and preventive social services. The article argues that the AKP's discourse of "strengthening the family" produces a mode of governance that combines neoliberal rationality through which the state withdraws from social risk management and shifts welfare responsibilities onto the family with the reinforcement of patriarchal norms. Consequently, family-oriented social policy in Turkey rests on a familialist regime institutionalised through gender inequality.

Keywords: Family policy, neoliberalism, patriarchy, social work, social policy.